Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pilar Askorbebeitia Urigoitia

Otxandio, Bizkaia
(1932-2013)



Aurkibidea

Biografia



Udaletxe kalean sortu zen 1932. urtean, 10 neba-arrebadun familia batean. 10 neba-arrebatatik 9k egin zuten aurrera eta Pilar bigarrena izan zen. Ama bere jaiotetxekoa zen eta aita Morgola baserrikoa. Bere eskola garaiko lagun den Miren "Campo"rekin batera kontatu zizkigun beraien ume eta gazte denborako bizipenak.

Zintak

OTX-023

- **Proiektua**: Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-09-28
- **Iraupena**: 61 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elortza, Kepa

OTX-024

- **Proiektua**: Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-09-28
- **Iraupena**: 60 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elortza, Kepa
- **Transkribatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea

OTX-025

- **Proiektua**: Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-09-28
- **Iraupena**: 32 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Pilar eta Mirenen gaitzizenak

- **Erref**: OTX-023/002
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:01:22. **Bukatu**: 00:03:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Gaitzizenak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Pilar Udaletxe kalean jaio zen; kalearen izena garai batean udaletxea bertan zegoelako zen, baina orain Ospitale kalea da. “Atrillena” etxekoa da Pilar; Miren, berriz, “Camposena”. Pilarri gero “Juan arotzen” andrea esaten zioten. 10 urterekin patata jorran jarduten zen, eta 11 urterekin behiak uztartzen ikasi zuen. Ezkondu arte egon zen baserrian.

2. Umetako jolasak. Eskolan bereizketak

- **Erref**: OTX-023/004
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:05:50. **Bukatu**: 00:09:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Bildots hezurrekin aritzen ziren jolasean, sakan. Tokerrika jolasa azaltzen dute. Bat-bi-hiru lauka (gorde eta topatzera) eta sokasaltoka ere jolasten ziren. Eskolan hasi zirenean, dena erdaraz izaten zen. Eskolan gailetak ematen zizkieten, baina gorrien umeek gutxiago jasotzen zituzten. Bereizketa handia omen zegoen, Gorriak edo “Bizkaitarrak” alde batetik, eta Karlistak bestetik.

3. Eskolan ume asko eta zigor gogorrak

- **Erref**: OTX-023/005
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:09:14. **Bukatu**: 00:11:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Doña Petra maistra gernikarrak Pilarren aitonari euskaraz egiten zion, baina eskolako umeei ez. Ehun neskatilatik gorako ikasgelan, maiz erabiltzen omen zuen makila. Eskola non egon zen azaltzen dute. Behean neskatilek eta goian mutilek ikasten zuten. Maisuak katxaba eta maistrak makila erabiltzen zuten zigortzeko, edo atzamarrak ipini eragin eta erregelarekin jotzen zituzten umeak. Mutilak ere ehundik gora ziren euren gelan, eta batzuk ezkailuak harrapatzeko butroiak prestatzen aritzen ziren ikastorduetan. Gerraostean ez zuten goserik pasatu.

4. Euskal izenak eskolan. Kantak

- **Erref**: OTX-023/007
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:13:18. **Bukatu**: 00:16:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Mirenek ez du bere izenagatik arazorik izan, nahiz eta eskolan maistrari euskal izenak ez zitzaizkion larregi gustatzen. Maistra hark basora txangoan eramaten zituenetan, espainiar kantak abesten zituzten.

5. Eskolan ikasten zituztenak

- **Erref**: OTX-023/009
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:16:13. **Bukatu**: 00:18:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolan sei urterekin hasten ziren. Denek ikasi zuten irakurtzen, eta gehienek bordatzen ere bai. Marrazketan ere aritzen ziren, baina 115 neskatilako gela batean ikastea ez zen erraza. Ikasle bat soldaduen mantarekin egindako berokiarekin joaten zen eskolara, eta makilakadei eusteko ona omen zen.

6. Eskolako liburu bakarra

- **Erref**: OTX-023/010
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:18:33. **Bukatu**: 00:19:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia

Laburpena:
Eskolan dena erdaraz zen. Pilar neba-arreba birekin ibili zen eskolan, eta hirurek liburu batekin ikasi zuten irakurtzen, El Catón izenekoa. Lehen ume-kotxerik ez zegoen, eta umeak beti lepoan erabiltzen ziren.

7. Eskola-etxea

- **Erref**: OTX-023/012
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:21:16. **Bukatu**: 00:24:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskola-etxeak barruan tailer bat zeukan; lehenengo pisuan neskek ikasten zuten eta bigarrenean mutilek. Maisua eta maistra ere eskola-etxean bizi ziren. Neskak mutilekin harreman asko ez izan arren, laguntxoak izaten

zituzten. Pilarrek esnea eramaten zion doña Petra maistrari, eta bere lehengusina batek egiten zizkion etxeko lanak.

8. Gerra aurrean mojetara. Behartsuentzako lekuak

- **Erref**: OTX-023/013
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:24:08. **Bukatu**: 00:26:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:
Eskua altxatuta sartu behar izaten zuten eskolara. 12:00etan angelusa errezatu ondoren, etxera joaten ziren, abiadura handian. Sei urtetik 14 urtera arte ibili ziren eskolan. Gerra aurretik, oso umetan, mojen eskolara joaten ziren. Edadetu elbarrientzako bazegoen egoitza bat, eta baita eskekoentzako sukalde eta geladun etxe bat ere.

9. Dotrina eta abadeak

- **Erref**: OTX-023/014
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:26:28. **Bukatu**: 00:29:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Zapatu goizetan eskolara joaten ziren, eta arratsaldean elizara abadearekin dotrina ikastera. Arratsaldekora joaten ez baziren, etxean errieta izango zuten. Zazpi urterekin lehen jaunartzea egin aurretik, dotrina ondo ikasi behar izaten zuten. Zerua eta infernuaren gaineko hausnarketak. Dotrina erdaraz ikasi zuten. Orduko abadeak, konfesioak eta etxekoandreak.

10. Pilar emagin eta ama ponteko

- **Erref**: OTX-023/018
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:33:51. **Bukatu**: 00:36:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:
Marino neba txikiena jaio zenean Pilarrek 21 urte zituen, eta bere amaren emagina izan zen. Goizeko lauretatik seietara amarekin egon ondoren, bederatzi behi jetzi zituen. Amama Juliana eta Juanita “Petxa” emaginak. Umea, azkenean, Pilarrek lagunduta jaio zen. Medikuak esan omen zion Pilarri, txerrikumeak jaiotzen ikusteak asko irakatsi ziola. Jaioberriaren ama ponteko bera izan zen.

11. Mezak eta kongregazioak

- **Erref**: OTX-023/021
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:39:41. **Bukatu**: 00:42:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Domeka goizean mezara joaten ziren, eta arratsaldean, berriz, arrosario mezara. Neska ezkongabeak Hijas de María kongregazioko kideak izaten ziren. Mezara begizta urdin handi batekin joaten ziren. Mutilek, ordea, San Luis kongregazioa zuten. Mirenen gizona Adoradores Nocturnos elkarteko kide izan zen. Eguen Santu gauean elizara joaten ziren errezatzera. Errezu zati bat esaten du Pilarrek. Lo ezinka dagoenean elizako kanta guztiak abesten omen dizkio bere buruari.

12. Lehengo mezak eta sakramentuak

- **Erref**: OTX-023/023
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:44:24. **Bukatu**: 00:47:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Lehengo mezatan sermoia pulpitutik ematen zuten. Aste Santuan fraideak etortzen ziren, eta gizonek lo hartzen omen zuten haien sermoian; orduan fraideok pulpituan joz iratzartzen zituzten. Mezak luzeak izaten ziren. Meza latinez ematen zuten, baina sermoia euskaraz. Latina “amen” esateko beste ikasi zuten. Mezara faltatzeko arrazoi bakarra gaixotasuna zen. Gaixoei etxera eramaten zieten gure Jauna.

13. Lehengo ume jaiotzeak

- **Erref**: OTX-023/024
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 00:47:08. **Bukatu**: 00:50:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Pilar goizeko bederatzietan jaio eta arratsaldeko lau eta erdietan bataiatu zuten. Amak etxean egon behar zuen irten barik harik eta bere umea hainbeste egunetan “elizan sartu” egin arte. Aurreko belaunaldikoek ez omen zuten ohitura hori eduki. Umea goizean eduki eta ama arratsalderako arropa garbitzen zebilen.

14. Emakumea erdi eta buelta lanera

- **Erref**: OTX-023/025
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 00:50:20. **Bukatu**: 00:53:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Erditzea normala baldin bazen, ez zen hain gogorra izaten. Mirenek goizeko bostetan umea izan eta goizean bertan belar lanetara joan zen zelaira. Amama Julianak eta praktikanteak lagundu zioten erditzen. Kasu batzuetan erditzera ospitalera joan beharra izaten zen.

15. Erditzea nola izaten zen

- **Erref**: OTX-023/026
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:53:07. **Bukatu**: 00:55:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Emakumea nola erditzen zen azaltzen dute. Umeentzako otzara eta kumak gertu egoten ziren. Karena lurperatu egiten zen. Garbitasun handia egoten zen umea jaiotzean. Pilarren izeko Basili ere emagina izan zen.

16. Bi jaiotzen arteko denbora

- **Erref**: OTX-023/027
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:55:27. **Bukatu**: 00:57:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:
Pilar eta neba-arrebak bi urtean bat jaio ziren, baina azkena 6 bat urteko aldearekin. Mirenen kasuan era antzera izan zen. Hala ere, etxe batzuetan baziren 11-13 hilabeteko tartearekin jaiotzen zirenak ere. Batzuek uste zuten umea titiko esnearekin hazten zegoen bitartean, ama ezin zela haurdun geratu.

17. Umea izan berri, baina bizimodu berdina

- **Erref**: OTX-023/029
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:58:23. **Bukatu**: 01:01:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

- Baserria » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Mutikoa edo neskatila zetorren igartzeko, haurdun zegoenaren itxuraz baliatzen omen ziren batzuk, baina emaitza ez oso onekin. Eguneroko jan-edana ez zuten batere aldatzen umea izateagatik. Etxean esekita izaten zuten janaria desagertzen zenean, saguzarrei botatzen zieten errua.

18. Hilekoa, bizioak eta zurrakapote

- **Erref**: OTX-024/001
- **Iraupena**: 0:03:58. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:
Neskek hilekoarena ahizpa zaharrengandik jakiten zuten, edo lagun arteko solasetatik. Hamazazpi urterekin Pilar neskame joan zen Bilbora. Ahizpak amonari kontatu zion bere lehenengo hilekoa etorri zitzaionean, eta honek zapiak prestatu zizkion. Mireni hilekoa etortzen zitzaionetan amonak koñak kopatxo bat eskaintzen zion. Pilarri, berriz, bizioentzako ematen zioten koñaka, berakatz atalekin kopan jarrita. Katarroa kentzeko zurrakapote ematen zieten, koñak beroa alegia. Sukarrarentzako zapi hotzak jartzen zizkieten bekokian. Tripak txarto bazituzten, kamamila hartzen zuten.

Transkripzioa
- Hillekoana-ta berba eitten zenduen?
- Pilar: Hillekoana? aiztak arkali.
- Miren: Berba ein, nogaz?
- Edo jakin zenduen umetan zer zan hori?
- Pilar: Honbre! Eske lagunek kontau eitten gendun halantxik izen da, beste.
- Miren: Arkalegaz berba eitten genduleko, ostantzien ez.
- Pilar: Arkalegaz berba eitten gendun ta arkalegaz.
- Miren: Ez gurosoak-eta esaten doskuleko e!
- Pilar: Ni ni berandu, ni hamazazpi urtegaz desarrollau nitzen, hamazazpi urtegaz.
- Miren: Ni hamabostegaz ya e!
- Pilar: Ta orduntxe txiki-txikitxue izen nitzen, honan txaparratxo bat. Eta hamazazpi urtetik hamazortzire hazi nitzen.
- Berandu hamazazpigaz!
- Miren: Ni be hamabostegaz e!
- Pilar: Orduentxe desarrolau nitzen ta umezain juen nitzen Bilbora, bai Bilboa umezain, etxe batia. Ta egon nitzen bai ein noazan hamazazpi hillebete ein notxak kridxada. Hamazazpigarren hillebetien esan nauen: Zer? neuk han aiztatxuek txikitxuek bakarrik eta iñon umiek zaintzen? Etxea!" martxau nauen eta kitttu! "Neu iñon umiek zaintzen ta guriek...".
- Guri hillekuek etor zien lelengo Iziarrek eukin eban, eta amama geuk etxien nire aitten ama, ta amamari Juani esan notsan: "Amama, Iziarreri haudxe pase jako amama ba-ta", "Ai, etorri etorri!" Amamak esan oskun: "Haudxe da holanxe", ta holantxe akordetan naz esku-paño zahar batzukin ein oskuzen pañuek ta "ipiñi hauxe ta holantxe holantxe" amamak, baia

hasi zalako Iziar ba odola urteten dotsola ta estu ta larri gu, ez genkidxen ezer-ta.
- Pilar: Esplikaziñorik be ez oskuen emoten.
- Miren: "Amama Iziarrek odola". Amari-ta preguntau? bai bai! Amari preguntau? Ezta! Iziarrek bez ta nik bez. "Amamari esango dotsau", "Amama, hauxe ta hauxe Iziarreri pasau jako", ta "trankil, trankil" amamak. Amamar Mari Juanak esplikau oskun guri, Iziarreri eta bidxori.
- Eta miñentzat-eta, miñentzat eta zozer hartzen zenduen?
- Pilar: Miñentzat? miñentzat ezebez.
- Miren: Koñak gure amamak.
- Pilar: Isilik, isilik zauz! Guri...
- Miren: Pilar, nire gure amamak, hillekuek etorten zienien, esaten aban : "Amama benga, ez badator-ta". Holakoxe kopatxu bat koñak emoten oskun. "Hori da ona".
- Pilar: Nik koñakik ez.
- Miren: Ez daitz ona edo txarra izengo zan, baia hartzen gendun eta kittu!
- Pilar: Nik koñaka ez. Ni hamazapi urtegaz desarrollau nitzen.
- Miren: Hamabost genkozan guk Iziarrek eta bidxok, Iziarrek lehentxua ni baiño hamabost urtegaz.
- Pilar: Koñakik ez, koñaka hartun noan behin bizidxuentzako.
- Miren: Holantxe, amamak emoten oskun apurtxo bat, asko ez, apurtxo bat. Berotu eitten zan ta berue ekar biher ba, ai Jangoikue!
- Pilar: Bizidxuek eukitten nabazan asko ta esan ostien bizidxuek hiltzeko dala ona, serenuen kanpuen itzi koñak basotxu bete koñak, berekatz atalakaz ta harexeaz hiltzen dizela. Edan nuan ha pentsetan naben belarridxetatik be suek urten biher dostala /biostala/. Haregaz ez naz ahaztuten.
- Bizidxuek kendu jatzuzen?
- Ez daitz kendu zien, baia idxe-idxe ni bai juen nitzen beste mondora, harek berotasunek, bueno bueno, ez noan han hartu. Esan naben, bizidxoak. [...]. Nik bizidxuek asko.
- Eta holako beste erremedidxorik? bizidxuentzat koñaka, eta katarroantzat edo kalenturientzat-eta.
- Pilar: Zurrakapote, zurrakapote.
- Zer da hori?
- Ba koñak berotu ta edan.
- Hori zetako?
- Miren eta Pilar: Ba katarrue kentzeko, zurrakapote.
- Ta kalentureientzat?
- Pilar: Kalenturientzat?
- Miren: Nok igerri bagendukan ala ez.
- Pilar: Pañu hotzak ipiñi.
- Miren: Pañu hotzak ipiñi hamen bekokidxen ta yasta.
- Pilar: Ta harexeaz.
- Ta botaka-edo ibili ezkero-edo?
- Botaka? ba bota.
- Tripak txarto.
- Tripak txarto egon ezkero manzanillie.

19. Osaba Zakarias

- **Erref**: OTX-024/002
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:03:58. **Bukatu**: 00:06:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Gerraostean sarna (hazteria) harrapatu zuten. Osaba Zakariasek emandako belar tratamendu batekin osatu ziren. Hilekoaren minentzako karraskila ekartzen zuen basotik. Karraskila-ura odola mehetzeko erabiltzen zen. Hormako erlojuaren pisuen lekuan, osabak eskuko bonbak jarri zituen.

20. Erremedio naturalak

- **Erref**: OTX-024/003
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:06:10. **Bukatu**: 00:08:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Arrautza zuringo eta piperbeltz zuriarekin tortilla antzerako bat egin eta enplastu gisa jartzen zen. Katarroa asun bainuarekin, eta erreuma, berriz, asunekin ziztatuta sendatzen zuten. Ziztaden ondoren ozpinarekin goxatzen omen zuten mina. Zaldarrentzat zartaginean berotutako kipula erabiltzen zuten. Gauean ohe ondoko mahaitxoan kipula bat jartzen zen katarroarentzako.

21. Baraualdiko listuagaz ultzera osatu

- **Erref**: OTX-024/004
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:08:50. **Bukatu**: 00:11:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Pilarrek ixten ez zen ultzeratxo bat zuen bernan. Erizain bat ahalegindu zen sendatzen, baina ez zuen ezer lortu. Baserritar batek esanda, baraurik sortutako listuarekin bustita sendatu zitzaion.

22. Garatxoen kontrako erremedioa

- **Erref**: OTX-024/006
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:11:29. **Bukatu**: 00:13:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Izeko Sabinak garatxoak ziri-belarrarekin nola kentzen zituen azaltzen du Mirenek. Mediku gazte bati ere kendu omen zizkion izekok garatxook.

23. Erre-belar enplastua

- **Erref**: OTX-024/007
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:13:54. **Bukatu**: 00:15:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Erredurak sendatzeko errebelar enplastua zen ona. Haren izerdi horia erabiltzen zen horretarako. Garatxoentzako ere eraginkorra omen zen. Izerdi hori ez omen da ona xurgatuz gero. Landare pozoitsuak ere badira.

Transkripzioa
- Eta errientzat? erre ezkero?
- Pilar: Ba erre-bedarrak, bedar batzuk dauz erre-bedarrrak, enplastue ein ta ipiñi.
- Ta zer bedar dien bakizu? edo zelakoak?
- Pilar: Gurien...
- Miren: Apurtute holan esne hori bat urteten dotse /urtetentse/, horidxe urteten dotse esne horidxe ta harexeaz esnian untau ta gero enplastau, ez daitz zelan dekon izena e.
- Pilar: Horrentzako "verrugas" be horrentzako be ha ona ona tintie gorri bat.
- Miren: Horidxe dauko.
- Pilar: Horidxe dauko, baia haren lorak diez benenosuek. Nik liburu bat dauket ze bedar dizan onak ta ze bedar dizan txarrak. Ta gero dauz holan girnaldak urtetan dabe lora zuridxekaz, ta harekaz kontuz ze harek benenosuek die-ta. Gu ez ez goizelako zerik, baie.
- Miren: Txupau ez dozulako eitten.
- Pilar: Ez harek txupetakuek ez diez, baia diez polittek holan girnaldak-eta eitteko diez polittek. Baia hegaziek eukitten nauezenien, behin ikusi noezan harexek bedarrak jaten ta gero hegaztidxek moteldu. hartu noan liburuoi, begittu noan ta "que tinen veneno". Ta horrek tinte zerak be benenue da.
- Miren: Txupetan bozun bai.
- Pilar: En kanbio beren tantakie ona da.
- Miren: Oso , errientzako-eta oso ona da.
- Pilar: Berrugak kentzeko.
- Miren: Errientzako be bai. Izena ez daitz zelan daukan e!
- Pilar: Nik liburue bati emon notsan, zelan berak bedar soluen bedarrak-eta eitten eban ba nik ez nazenien nire illobak hau leidu be ez daure eingo. Ta beittu zelako tontatxue nazen, ba emon notsan haidxe liburori. Esan notsan: "Eutsi!".

24. Ospelak eta hagineko mina

- **Erref**: OTX-024/008
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:15:40. **Bukatu**: 00:17:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Ospelak zuritutako berakatz atalarekin igurtzita sendatzen ziren. Osaba Zakariasek esaten zuen gerra denboran errekak lehortu egin zirela. Esana zen ere noizbait Mekoleta auzora joateko, elurragatik, zuhaitzik zuhaitz joan behar izaten zirela. Hagineko minarentzako erremedioa aspirina eta izorratzea dela diote lagun biek.

25. Umetan hagina galdu. Errakitismoa

- **Erref**: OTX-024/009
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:17:40. **Bukatu**: 00:20:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Umeak zirenean haginen bat galtzen zutenean, burkoaren azpian uzten zuten, norbaitek trukean zerbait ekarriko zielakoan, baina ez omen zen inor etortzen. Etxean ez, baina errakitismoa ezagutu dute Otxandion. Okelarik ez zen egongo euren etxeetan, baina esnea bai, eta gura adina. Mirenek eskolara joan aurretik, amamak emandako patata-purea esnearekin hartzen zuen gosari. Pilarrek, berriz, morokil beroa esne hotzarekin hartzen zuen. Mireni ez zitzaion gustatzen ez morokila ezta taloa ere.

26. Begitxindorrak eta makarrak. Zorriak

- **Erref**: OTX-024/010
- **Iraupena**: 0:02:33. **Hasi**: 00:20:37. **Bukatu**: 00:23:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Begitxindorra zeukatenean, norbaiten ipurdiari begira egoteagatik irtengo zitzaiela, eta izorratzeko esaten zieten. Begietako makarrak [pista] neguan izaten ziren. Zorriak orraziarekin kentzen zizkieten, izara baten gainean belauniko jarrita. Garbitasunak ezabatu zituen halako erasanak.

27. Arropak garbitzen

- **Erref**: OTX-024/011
- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 00:23:10. **Bukatu**: 00:25:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Izarak sutako hautsarekin egozten ziren tinan sartuta. Errekan uretan eragin

eta zuri-zuri geratzen ziren. Tinan jarritako ereinotzak (erramua) oso usain ona ematen omen zion garbitutako arropari. Xaboia seboarekin egiten zen. Arropak errekan garbitzen ziren. Lehorte garaitan urruti samar zegoen mendiko erreka batera joan behar izaten ziren, bazkari eta guzti.

28. Etxeko garbiketak. Komuna

- **Erref**: OTX-024/012
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:25:39. **Bukatu**: 00:28:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Etxeko garbiketak belauniko egiten zituzten, eskuila eta moltsoarekin. Xaboia bazuten, baina lixibarik ez. Ezkaratza (sukaldea) eta eskailerak garbitzen zituzten horrela, batik bat. Zurezko zoruari argizaria ematen zioten. Pilarrenean komuna bazegoen, baina ura norberak eraman behar zuen. Teilatuko ura batzeko andelarekin batera, komunari bonba jarri zioten. Mirenenean, berriz, ohol tarte bat izaten zen komuna. Handik egindakoak satsetara joaten ziren.

29. Garbitasun pertsonala. Ura etxeetan

- **Erref**: OTX-024/013
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 00:28:19. **Bukatu**: 00:30:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Garbitasun pertsonala galdara zabal batzuetan ura jarrita egiten zuten sukaldean, atea itxita. Udaran belar garaian, berriz, errekan garbitzen ziren. Mirenek 11 urte zituela jarri zuten txorrotako ura etxean. Pilarren etxean ur-andela handia egin zutenean, ahizpa Paulak jaso zituen obrarako material guztiak gurdian. Zaragozako langile kantari batzuek eraiki zuten ur-andela.

30. Ziztaden aurkako erremedioa. Medikua eta albaiteroa

- **Erref**: OTX-024/014
- **Iraupena**: 0:04:19. **Hasi**: 00:30:58. **Bukatu**: 00:35:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Ohiturak eta bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:
Intsektuen ziztadak nahiz asunarenak zazpi belarrekin (edozein zazpi belar)

igurtzi behar ziren sendatzeko. Suge batzuek haginka egin arren, ez dute pozoirik; baina suge gorria arriskutsua da. Don Samuel mediku ubidearra gogoratzen dute. Medikuak ez zuen kontsultarik; abisatu ondoren etxeetara joaten zen gaixoak ikustera. Hilean hainbesteko txiki bat ordaintzen zen medikuagatik. Txerria hiltzen zenean, medikuari oparitxoak eramaten zizkioten. Oparitxook medikuari, albaiteroari eta abadeari emateko ohitura zegoen.

31. Haginak hariarekin ateratzen. Petrikiloak

- **Erref**: OTX-024/016
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:36:35. **Bukatu**: 00:39:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Behia intseminatzeagatik albaiteroari ordaindu egiten zioten. Umeak zirenean, haginen bat jausteko zutenean, hariarekin lotu eta atera egiten zieten. Orduan haginak ez ziren garbitzen. Gerra aurretik zauriren bat izanez gero, mojek sendatzen zituzten. Zain tiratuak izeko Julianak belarrekin sendatzen zituen. Sendatzaileek isilean gordetzen zuten zein belar erabiltzen zuten.

32. Gerran Bilbora eta Trapagaranera

- **Erref**: OTX-024/017
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:39:50. **Bukatu**: 00:43:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerra etorri zenean, Pilarren familiakoak Baltzolako kobara joan ziren, eta handik Lezamara. Eguna Begoñako babeslekuan ematen zuten, eta gaua Lezaman. Hiru ahizpak elkarrekin egiten zuten lo han kuma batean. Aita babeslekuak egiten jardun zen Bilbon. Mirenen familiako batzuk etxean geratu ziren, baina bera eta hiru ahizpa amamarekin Trapagaraneko baserri batera joan ziren.

33. Aurreneko bonbardaketa

- **Erref**: OTX-024/018
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:43:25. **Bukatu**: 00:46:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Pilarren aitita etxean geratu zen ganaduekin, eta txekor batzuk saldu zizkien

nazionalei. Mirenen aititari, ordea, inguruko komun guztiak garbiarazi zizkioten. Aurreneko bonbardaketan, herrian zeuden Pilar eta Miren. Herritar batzuk iturrira edo errekara ur bila joanda harrapatu zituen bonbardaketa hark.

34. Gerran hildakoak

- **Erref**: OTX-024/019
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:46:40. **Bukatu**: 00:48:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Bonbardaketa egunean, jendeak aireplanoak ikusi zituenean, paperak botatzera zetozela pentsatu zuen. Maria Vicinay-ri seme bat hil zioten. Etxerik gehienetan galdu zituzten bi edo hiru lagun.

35. Gerratik ihesi

- **Erref**: OTX-024/020
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:48:56. **Bukatu**: 00:50:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Gerra hasi eta berehala San Blas baserrian zeudela jaio zen Pilarren ahizpa bat. Handik Baltzolako kobara eta gero Bilbora joan ziren. Etxera itzuli zirenean etxea ondo aurkitu zuten; baita Mirenek ere. Pilarren familiak gauza asko beste baserri batean, Urkiolara bidean, gorde zituen gerra hasieran, baina bueltan erdiak ezkutatuta zeuden.

Transkripzioa
- Handik kanpotik hona zematera buelte ziñien? denpora asko hortik-edo?
- Miren: Ez daitz horidxe bai ez naz gogortazen.
- Pilar: Ez dakit, ez naz gogoratzen zemat denpora ein gendun, ze gurien Maria Jesus jaidxo barridxe zan, ha jaidxo zan zerien, San Blasen, San Blas da Makaztoittik gora dauen baserri bat.
- Miren: Dimatik.
- Pilar: Han jaidxo da, gorri denporan esaten daure, "en los tiempos de los rojos", gorri denporan, ha hantxe jaidxo zan. Ta ez daitz zemat denpora ein genduzen, ze gero handik bajatu giñen Baltzolako kueba eta gero Baltzolako kuebatik jun giñien Lezama, ta Lezaman egon giñen ez dakit zemat izengo zan, igual izengo zan hillek bakarrik, urtebete ez hillek.
- Miren: Ni ez naz gogoratzen, ezin neike esan, ze ez naz gogoratzen.
- Pilar: Hemekue paseu zanien etorri giñien -ta.
- Eta etxie zelan topeu zenduen?
- Pilar: Etxiek guk ez gendun topeu [...]
- Miren: Gurie ondo, ze gurien aitte ta ama etxien geldittu zien-ta.
- Pilar: Aittitte hantxe bizi zan.
- Miren: Gurien aitte ta ama hamen geratu zien osake etxie ondo.

- Pilar: "Lo que pasa que" gauza guztidxek eroan eurezan Andaparaluzetara, Andaparaluzeta dau Urkidxola bidien dauen lekoko Morgaola paseu ta baserridxe. Ta hara erun eurezan gauza guztidxek, aittu dozu? ta gure ama etorri zanien erdidxek be ez zabazan topau.

36. Gerraostea

- **Erref**: OTX-024/022
- **Iraupena**: 0:02:33. **Hasi**: 00:50:58. **Bukatu**: 00:53:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Eskolan gerraostean hasi ziren, sei urterekin. Beharrak asko, baina goserik ez zuten pasatu. Baserritarrek esnedunen elkarte bat sortuta zuten. Aita Arabara joaten zen etxerako jakiak ekartzeko. Guardia Zibila atzetik ibili zitzaion, estraperloan omen zebilelako.

37. Guardia Zibilak etxekoak bezala

- **Erref**: OTX-024/024
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 00:56:38. **Bukatu**: 01:00:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia

Laburpena:
Guardia Zibilekin harreman ona omen zuten. Gehienak bertako neskekin ezkondu ziren. Neskentzako nobedadea omen zen guardia zibil baten nobio izatea.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-11-21

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com